

á»NH HÆ»á»žNG Cá»!A PHá»-T GIÁ»O TRONG CÃ»CH Ä»Ä“N Tá»¼T Cá»!A NGÆ»á»œ Viá»tt

Ä»ng gÄ»p cá»Ša ThÄ»-ch Há»nh ChÆjn
11/05/2017

øNH
H»NGÄ CæAA PH»T
GIÁOÄ TRONG
CÁCH ÖN T¼T CæA NG»UI VIÆT

*Thích
Hjnh Chjn

Mxi
dân tÙc, dù lÙn hay nhĩ, Áu có nhing phong tác t-p
quán khác nhau. Trong ó, T¼t, téc là n m mÙiÄ tùy
theoÄ lËch cça mxi
dân tÙc, có thÄ nói là lÄ quan trńng nhÆt cça bÆt
cé dân tÙc nào. Ni vÙi ng»YiÄ ViÇt
NamÄ nói chung, T¼tÄ cÖ
truyÄn, téc n m mÙi theo lËch âm, °äc
xem là quan trńng nhÆt.Ä

T¼t
BÄ ViÇt NamÄ °äc
cung ón theo cácÄ hình
thécÄ lÄ nghiÄ rÆt
a dngÄ tùy
theoÄ phong tác Äa
ph»ng và sécÄ Ænh
h»ngÄ cçaÄ tôn
giáo. VÙi ng»Yi ViÇt cóÄ niÄm
tinÄ Ph-t giáoÄ và
a thšn nói chung và ng»YiÄ Ph-t
tíÄ nói riêng,Ä hình
théc ón T¼t cça hí th»ngÄ phÆn
ÆnhÄ nétÄ v n
hóacÆ dân gian vàÄ Ph-t
giáo. Bài viçt s½Ä tìm
hiÄuÄ vÄÄ Ænh
h»ngÄ cçaÄ tín
ng»ángÄ Ph-t
giáoÄ trong cách ón
T¼t cça ng»YiÄ Ph-t
tíÄ ViÇt Nam.
Bài viçt s½Ä thÆo
lu-nÄ bÑn ý chính
nh° Ä c-p bên d»Ui.

T¼tÄ cÖ
truyÄnÄ cça

ng°Ýi ViÇt

Tçtã cõ
 truyánã cça ng°Ýi
 ViÇt °ác cho là có nguón gñc tẽã Trung
 Quñcã vào kho£ngã n m
 2852 çn 2205 TTL1.ã Tuy
 nhiên, vào thÝi Hùng V°ing, kho£ng n m
 2879 çn 258 TTL2,
 ßã ViÇt Namã cing
 có Tçt. Nó °ác biçt quaã truyán
 thuyçtã bánh ch°ng
 bánh dày, v-t biãu tr°ng cho ngày Tçtã x°a
 nayã ßã ViÇt
 Nam. Sáchã L)nh Nam
 chích quáiã ghi l)ã câu
 chuyçnã nói vã nguón
 gñc bánh ch°ng bánh dày và nói r±ng: çn ngày Tçt
 vua ðy bánh này dâng cúngã cha
 m¹.ã Thiên
 h)ã b`t ch°Úc& 3

C n
 cé vàoã thÝi
 gianã vĩa nêu thì
 c£ã ViÇt Namã vàã Trung
 Quñcã Áu có Tçt
 riêng. Ngh)ã là, Tçt cça ng°Ýi ViÇt lúc ó không theo
 Tçt cçaã Trung
 Quñc.ã Lý
 doã suy lu-nã làã ViÇt
 Namã lúc ¥yã là
 n°Úcã Úc l-pã ché
 không ph£i là thuÚc Ëã cçaã Trung
 Quñcã (bË ò hÚ)
 nh° sau này.

Tuy
 nhiên, cácã chi
 t)çtã nói vã Tçt
 ßã Trung Quñcã rõ
 h)çn Tçt ßã ViÇt
 Nam. Trong khi Tçt ßã Trung
 Quñcã °ác ghi
 chépã t°ing Niã rõ
 ràngã vã sĩ thay Õi
 cça nó tẽ thÝiã Tam
 HoàngNgì çã çn
 Ýi Hán, thÝi iãM không còn thay Õi n)ã,4ã thì
 Tçt ßã ViÇt Namã chË
 °ác biçt thông quaã truyán
 thuyçtã bánh ch°ng,
 bánh dày.

Sau
 khiÁ ViÇt NamÁ bË
 ô hÛ m°Ýi thç k÷, Tçt cça ng°Ýi ViÇt có 1½ ã
 bËÁ Ænh h°ßngÁ nhiÁu
 bßi Tçt cça ng°ÝiÁ Trung
 QuÑc. Dù v-y, cách tính ngày Tçt giãa
 ng°Ýi ViÇt và ng°ÝiÁ Trung
 QuÑcÁ v«n cóÁ lúc
 chênh nhau mùt ngày nh° n m 2007, do cách tính múi giÝ
 khác nhau.

Cách ón Tçt cça ng°Ýi ViÇt

Nh°
 ã nói ß trên, TçtÁ cÕ
 truyÁnÁ làÁ IÁ
 hÛiÁ quan trính nhçt
 cça ng°Ýi ViÇt vì Tçt này °ác chu©n bË chu áo
 nhçt, §y ç nhçt,Á phÕ
 biçnÁ rUng rãiÁ nhçt
 vàÁ thÝi gianÁ dài
 nhçt. Theo phong tác ßÁ ViÇt
 Nam, khiÁ thÝi
 gianÁ b°Úc qua tháng
 Chíp (tháng 12Á âm
 IËch) thì không khí chu©n bË Tçt ã
 b̄t §u. Sñ chu©n bË Tçt °ác biÁu hiÇn qua các
 gian hàng, chã bú, nçi các hàng hóa chu©n bË cho ngày
 Tçt °ác bày biÇn Á buôn bán. CácÁ ç
 quan, tÕ chécÁ xã
 hÛiÁ b̄t §u lên
 IËch mua s̄m quà Tçt Á biçu t-ng cho nhau.P thôn
 quê, cácÁ gia ìnhÁ cing
 chu©n bË may hay mua s̄m qu§n áo mũi cho con tr» Á
 chúngÁ vui chjiÁ trong
 dËp Tçt. CácÁ gia
 ình,Á tùy
 theoÁ iÁu kiÇnÁ vàÁ sß
 thích, trang trí lçi làm cho nhà cía mũi
 m» và sáng ¹p Á ón chào n m mũi vÛiÁ mong
 mĩiÁ có nhiÁu
 iÁuÁ may m̄nÁ mũi.

Không
 khi Tçt biÁu hiÇn càng lúc càng rõ khiÁ thÝi
 gianÁ n m ci nḡn d§n
 và các phong tác tr°Úc Tçt °ácÁ thñc
 hiÇn. Tr°Úc hçt là phong tác chíp
 m£ . Phong tác này th°Ýng °ácÁ thñc
 hiÇnÁ trong tháng Chíp
 và mùt sñ ít sau Tçt. Thông qua phong tác chíp m£ ,
 con cháu °ácÁ giáo
 đặc, nh̄c nhß vÁ mÓ m£ ông bàÁ tÕ
 tiên,Á hay
 nóiÁ cách khác làÁ giáo
 đặcÁ vÁ nguÕn cÛi
 cça mình. Không khi Tçt biÁu hiÇnÁ rõ
 ràngÁ hçn là tẽ ngày
 23 tháng Chíp, khi phong tác °a tiÁn ông Táo, hay cúng

ông Táo °ãcÁ thñc
 hiÇn. MÙt sN nji còn giĩ phong tác
 đñng cây nêu vUiÁ niÁm
 tinÁ r±ngÁ viÇc
 làmÁ này s½ trè qu÷
 dĩ vàÁ iÁm
 xÿuÁ trong khi ông Táo
 i v̄ng vàÁ xa hìnÁ là
 Á giĩ nétÁ v n
 hóa. Tề thÝi iÁm này, míiÁ hojt
 ÙngÁ mua s-m, tiÇc
 tÿt niên, chu©n bÉ Tçt&trß nên nhÙn nhËp và làm
 choÁ míi ng°YiÁ b-t
 ðu sNng trong không khí Tçt.

Ni
 vUi nhing ng°Yi i làm xa quê h°ing, vÁ quê n
 Tçt là mÙt cuÙcÁ hành
 h°ingÁ vÁ cUi nguOn
 vUi nhiÁu tâm trjngÁ vui
 buOnÁ khác nhau. Nhing
 chuyçn xe hayÁ ph°ing
 tiÇnÁ v-n chuyAn
 đËp c-n Tçt luôn ông £o, th-m chí quá tËi chiÁu
 vÁ làm cho hành khách vÁ quê nhiÁu khi g-p khó kh n và
 khôngÁ thoËi mái.Á Tuy
 nhiên, vUiÁ tâm
 lýÁ °ãcÁ oàn
 táÁ gia ìnhsau
 mÙt n mÁ vÿt v£,
 nhiÁu ng°Yi v«nÁ cñ
 ḡngÁ v°ãt quaÁ ám
 £nh ÁÁ thĩa
 mánÁ tâm nguyÇncçca
 mình.

Vào
 ngàyÁ cuNi n mÁ và
 lúcÁ giao thÝiÁ giã
 n m ci và n m mUi, mÙtÁ nghi
 lÁÁ không thÁ thiçu
 Ni vUi cácÁ gia
 ìnhÁ ng°Yi ViÇt
 là cúng gia tiên hay cúng ông bà tÕ tiên . Míi
 nhà,Á tùy theo kh£
 n ng và phong tác vùng miÁn, Áu s-mÁ hoa
 qu£Á và ph©m v-t
 Á dângÁ cúng
 tÕÁ tiên và mYi hí
 vÁ dĩ vui trong ba ngày Tçt thông qua lÁ cúng gíi là
 cúng r°Ùc ông bà .Khi cúng giao thëa, cóÁ gia
 ìnhÁ chÉ cúng gia
 tiên nh°ng cing cóÁ gia
 ìnhÁ cúng thêm
 thiên Ëa ßÁ ngoài
 trÝi. Cúng bên ngoài có khi chÉ làÁ th-p
 nhangÁ van vái, có
 khiÁ bao gÓmÁ lÁ
 v-tÁ tùy theoniÁm
 tinÁ cçca mxiÁ gia
 ình.

ón
 T ́t cạ ng°Ýi Vi ́t, theo phong tắ, là ba ngày
 nh°ngÁ thĩc t ́Á thì
 nhiÁu h ́n. Ba ngày T ́t °ácÁ g ́n
 liÁn vUiÁ câuÁ tắ
 ngiÁ mừng mùt T ́t
 cha, mừng hai T ́t m¹, mừng ba T ́t th ́y . CâuÁ tắ
 ngiÁ cóÁ ý
 ngh)áÁ nh ́c ́n ba
 nhân v-t quan trĩng mà mùt ng°Ýi ph ́iÁ kĩnh
 trĩngÁ vàÁ bi ́t
 ́nÁ là cha, m¹ và
 th ́y.Á Mác
 íchÁ câuÁ tắ
 ngiÁ nh±m nh ́c nh ́
 mxi ng°Ýi ph ́i nh ́ vàÁ th ́
 hi ́nÁ sñÁ quan
 tâmÁ Ni vUi hí,
 nh ́t là d ́p ́u n m.Á Thĩc
 t ́, ít cóÁ gia
 ìnhÁ nàoÁ thĩc
 hi ́nÁ th m vi ́ngÁ ba
 ngày theo trình tĩ úng nh° câuÁ tắ
 ngiÁ mà th°ÝngÁ tùy
 theoÁ sñ s ́p x ́p
 sao choÁ hấ lýÁ và
 miÁn sao ềng quên ́o hi ́u ngh)a này. Sau ba ngày, lÁ
 cúng °a ông bà °ácÁ thĩc
 hi ́nÁ ÁÁ k ́t
 th ́cÁ lÁ T ́t.Á Tuy
 nhiên, nhiÁu ng°ÝiÁ ti ́p
 tắÁ ón T ́t ́n
 h ́t ngày mừng b ́y theo tắ h ́ nêu 5.
 Ni vUiÁ công
 chéÁ thì hí
 ph ́iÁ tuân theoÁ quy
 ́nhcạ nhà n°Úc tùy mxi n m. Còn
 vUi nhiÁuÁ Ph-t tí,
 ón T ́t có khi ́n qua r±m tháng Giêng sau khi hí
 cúngÁ c ́u anÁ ́u
 n m xong.

Ngoài
 ra, còn có mùt sñ phong tắÁ ph ́
 bi ́nÁ trong d ́p T ́t
 nh° chúc T ́t,Á mềng
 tu ́i, lì xì (téc cho tiÁn mềng n m
 m ́i), xông ́t,Á xu ́t
 hành, hái l ́c, xin x m&T ́t c ́ t ́o
 nên nétÁ v n hóa n
 T ́t cạ ng°ÝiÁ Vi ́t
 Nam.

Ph-t
 giáÁ trong

cách ón Tít cạ ng°YiÁ Ph-t
tí

Bên
c;nh các phong tác vĩa nêu trên, cách ón Tít cạ
ng°YiÁ Ph-t tíÁ nói
riêng và những ng°Yi cóÁ niÁm
tinÁ jo Ph-tÁ nói
chung th°YngÁ phEn
£nhÁ nétÁ v n
hóa,Á tín
ng°ángÁ Ph-t giáo.

Tr°Ùc
hçt, sauÁ thÝi
kh̄cÁ giao thĩa,
cácÁ Ph-t
tíÁ th°YngÁ lĩa
chĩnÁ chùa làm n;ì
şu tiên Á çnÁ cşu
nguyÇn. MÙt sÑ iÁ IÁ
Ph-tÁ şu n m Á
cşu ph°Ùc bấu và nhĩng iÁuÁ may
m̄nÁ choÁ bEn
thânÁ vàÁ gia
ình. Hí ngh) r±ng Ph-t và các BÓ-tát
là nhĩng b-cÁ siêu
phàm, luôn luônÁ tẽ
biÁ th°;ng xótÁ chúng
sanhÁ và s½Á phù
hỦÁ hí khi híÁ cşu
nguyÇn.Á Thiçt
thĩcÁ h;ìn, ng°YiÁ Ph-t
tíÁ thÿy r±ng IÁ
chùa şu n m làÁ c;ì
hÙi quý bấuÁ Á
tr£i nghiÇmÁ tâm
linhÁ và hòa mình vào
không khíÁ thiêng
liêngÁ şu n m n;ì
chNnÁ thiÁn mônÁ thanh
t£nh. Sñ tr£i nghiÇm ó có thÁ làm
cho tâm hí nh¹ nhàng vàÁ th°
thái. M-t khác, cácÁ Ph-t
tíÁ cingÁ nhân
d£pÁ này çn các
thşy trong chùa ÁÁ mæng
tuOĩÁ và chúc Tít
şu n m.

Tẽ
chùaÁ trß vÁÁ nhà,
cácÁ Ph-t tíÁ th°Yng
cóÁ tâm lýÁ xin
IÙc chùa mang vÁ gíi là IÙc şu n mÁ may
m̄n. T-p tác hái IÙc , tr°Ùc

ây, dián ra ß ình và chùa nh°ng hiÇn nay tác này
 hŞu nh° chÉ ß chùa. Các chùaÁ ngày
 x°aÁ th°Ýng cóÁ nhiÁu
 cây lÙn vÙi nhiÁu cành lá sum suê nên viÇc hái lÙc
 ítÁ Ænh h°ßngÁ ÷nÁ séc
 khĩeÁ cça cây và
 ítÁ Ænh h°ßngÁ ÷n
 mù quan cây cÆnh. Ngày nay, các chùa, nhÿt là ßÁ ô
 thẾÁ không gianÁ nhĩ
 h'p, th°Ýng trÓng nhĩng cây cÆnh nhĩ nên viÇc hái
 lÙc s½Á Ænh
 h°ßngÁ ÷n cây
 cÆnh và mù quan sân chùa.Á Ý
 thécÁ °ác iÁu
 này, ng°ÝiÁ Ph-t
 tíÁ ã thay ÔiÁ thóit
 quenÁ b±ng cáchÁ hoan
 h÷Á nh-n nhĩng lÙc
 chùa khác (°ác các chùa chu©n bẾ) mang tínhÁ biÁu
 t°ãngÁ nh° cành hoa,
 tÿm thiÇp ghi câu Ph-t dÿy, bao li xì nhĩ t°ãng
 tr°ng&DùÁ hình
 thécÁ ã thay Ôi
 nh°ngÁ ý ngh)aÁ cça
 nó v«n là bày tí niÁmÁ hy
 vĩngÁ có °ácÁ phúc
 lÙcÁ vàÁ may
 m_nÁ trong mùt n m
 mÙi.

çnh
 h°ßngÁ nÕi b-tÁ nhÿt
 cçaÁ tín ng°ángÁ Ph-t
 giáoÁ trong cách ón
 Tçt cça ng°ÝiÁ Ph-t
 tíViÇt NamÁ là
 sĩÁ cŞu nguyÇn,
 hayÁ cả thÁÁ hÿn
 làÁ cŞu anÁ Şu
 n m và th-m chí còn cúng sao, giÆi hÿn. Rÿt nhiÁuÁ Ph-t
 tí, bên cÿnh viÇcÁ lÁ
 Ph-tÁ Şu n m và
 tñÁ cŞu nguyÇn,
 còn ghiÁ tên tuÕiÁ cça
 các thành viên trongÁ gia
 ìnhÁ Æ gßi các
 chùa íc tênÁ cŞu
 an. Có ng°Ýi còn tin vào sĩÁ Ænh
 h°ßngÁ tNt - xÿu
 cça các sao, hÿn nên ghi Şy ç tên các sao, hÿn Æ
 th°a các thŞy cúng gií là cúng nh°;ng tinh giÆi
 hÿn .Á áp éngÁ nhu
 cŞuÁ tín ng°ángÁ cça
 quýPh-t tí, hŞu nh° các chùa ÁuÁ thĩc
 hiÇnÁ nghi thécÁ cŞu
 an, dâng sÙ íc tên cho cácÁ Ph-t
 tíÁ dẾp Şu n m.
 MÙt sĩn chùa còn có cácÁ hình
 thécÁ cúng sao giÆi
 hÿn nh±m thu hútÁ tín
 Ó. Phong tác này th°Ýng dián ra tẽ
 mừng bNn ÷n r±m tháng Giêng nh°ngÁ a
 sĩÁ t-p trung cúng

vào ngày mừng tám và ngày r±m. Do ó, vào hai ngày này
 các chùaÁ th°Yng
 cóÁ ông ƒoÁ tín
 ÓÁ Ph-t tí.

MÙt
 phong tặc khác °ác cácÁ Ph-t
 tíÁ h°βng éng
 nhĩng n mÁ g§n
 âyÁ là hành h°;ng
 th-p tĩ . Qua ngày mừng mùt Tçt, mùt sñ chùa b̄t
 §u tÕ chéc cho cácÁ Ph-t
 tíÁ iÁ th m
 viçng,Á IÁ
 Ph-tÁ vàÁ cúng
 d°ÝngÁ các chùa.Á Mác
 íchÁ là nh±m tjo
 c; hÙi choÁ Ph-t
 tíÁ gieo duyên, làm
 ph°Úc §u n m. Nçu mong muÑnÁ c§u
 anÁ thì ây là
 cáchÁ c§u anÁ úngÁ tinh
 th§nnhân quƒ.

Ngoài
 ra, mùt sñ ít các chùa và cácÁ thiÁn
 viÇn,Á nhân
 dƒpÁ §u xuân cing
 mß các khóa tu §u n m cho nhĩng ai t-n dảng kó nghÉ
 ÁÁ tu híç Ph-t
 pháp.Á Tu
 t-pÁ úng pháp cing
 là cáchÁ c§u anÁ hũu
 hiÇu nhƒt.

Sñ hài hòa trong cách ón Tçt

Có
 thÁ nói cách ón Tçt cça ng°Ýi ViÇtÁ phong
 phúÁ và chƒuÁ ƒnh
 h°βngÁ v n hóaÁ tôn
 giáo. Ni vÙi ng°ÝiÁ Ph-t
 tíÁ và nhĩng ng°Ýi
 cóÁ niÁm tinÁ vàoÁ jo
 Ph-t, sñÁ ƒnh
 h°βngÁ cçaÁ v n
 hóaÁ Ph-t giáoÁ trong
 cách ón Tçt cça hí rƒtÁ rõ
 ràngÁ nh° ã nêu
 trên. íÁu khiçn nhiÁu ng°ÝiÁ Ph-t
 tíÁ thu§n thànhÁ quan
 tâmÁ là v«n còn
 nhĩng phong tặc không phƒi cçaÁ jo
 Ph-tnh°ng °ácÁ thĩc
 hiÇnÁ njiÁ cía
 Ph-t. Làm sao Á có thÁ vƒaÁ áp
 éngÁ °ác nhu

c\$uÁ tín
 ng°ángÁ cçaÁ qu\$ñ
 chúngÁ Ph-t tí,
 vëa h°Ûng hí tin vàÁ thñc
 hànhÁ theoÁ Chánh
 phápÁ là mÙtÁ vñn
 ÁÁ rñt khó tẽ
 bñy lâu nay.

Ph-t
 giáoÁ Óng hànhÁ cùng
 dânÁ tÙc là iÁu
 không thÁ phç nh-n.Á Ph-t
 giáoÁ khi truyÁn
 vàoÁ ViÇt NamÁ ã
 tiçpÁ biçn
 v nÁ hóaÁ bñn
 ĒaÁ vàÁ dung
 hòaÁ vÙiÁ các
 lojiÁ tín ng°ángÁ khác.
 Do ó, không lị khiÁ chúng
 taÁ nhìn thñy các
 chùaÁ v«n cóÁ thñc
 hiÇnÁ các lojiÁ tín
 ng°ángÁ không
 phñiÁ jō Ph-t,
 nhñt là vào dĒp Tçt, nh±mÁ áp
 éngÁ nhu c\$uÁ tín
 ng°ángÁ cçaÁ qu\$ñ
 chúngÁ.Á Tuy
 nhiên, sĩ hài hòa trong chiÁu h°Ûng i
 vÁÁ Chánh phápÁ v«n
 làÁ vñn ÁÁ c\$ñ
 phñiÁ thñc hiÇn.

H\$u
 hçt các chùa ÁuÁ thñc
 hiÇnÁ nghi thécÁ c\$u
 anÁ \$u n m ĄÁ áp
 éngÁ nhu c\$uÁ chính
 ángçça cácÁ Ph-t
 tí.Á Tuy
 nhiên, nhiÁuÁ Ph-t
 tíÁ ch°a çÁ lòng
 tinÁ vàoÁ Chánh
 phápÁ nên v«nÁ yêu
 c\$uÁ các chùaÁ thñc
 hiÇnÁ nghi thécÁ c\$u
 anÁ mang tính pha trÙn.
 Bên cịnhÁ nghi
 thécÁ Íc tênÁ c\$u
 anÁ mang tínhÁ phŌ
 biçnÁ và có thÁÁ chñp
 nh-nÁ °ác, rñt
 nhiÁu chùa chịu lòngÁ Ph-t
 tíÁ nên còn Íc
 thêm tên các sao hịñ vñn không có trongÁ jō
 Ph-t. Á các chùaÁ thñc
 hiÇnÁ nghi
 thécÁ thu\$ñÁ Ph-t
 giáo, baÁ iÁu

kiChnÁ cšn phxiÁ có.
MÚt là nhu cşu cçáÁ tín
ÓÁ thuşnÁ tín
ng°ángPh-t giáoÁ hjn.
Hai làÁ ý thécÁ tñ
giácÁ tề các vĒÁ trả
triÁ các chùa. Ba là
có sñ h°Ūng d«nÁ cả
thÁÁ cçáÁ c;
quanÁ cóÁ th©m
quyÁnÁ cçáÁ Ph-t
giáo.Á

(1)Á <https://vi.wikipedia.org/wiki>,
truy c-p ngày 5-10-2016.

(2)Á Giáo
s° Mjnh Thát cho r±ng Ýi Hùng V°ing tē 2879 TTL ỉn
43 TL.

(3)Á Huónh
Ngíc TrĒng,Á Bánh ch°ng, bánh tét,
bánh dày, xôi và cñm,Á V n
HóaÁ Ph-t Giáo.

(4)Á Sñ
thay Ōi vá cách gíi tháng Giêng là tháng Dşn hay Tý&.
<https://vi.wikipedia.org/wiki>, truy c-p ngày 5-10-2016.

(5)Á Cây
nêu th°Ýng °ác đñng vào ngày 23 tháng Chjip gíi là
th°ãng nêu và hj xuñng vào ngày 7 tháng Giêng gíi
là hj nêu .